

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳԵՂԱՐԱՆԻ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կէս տարվանը
6 ռուբլի
Առանձին համարները ՍՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՕԳ
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրության մէջ
Մեր հասցեն՝ Тифлиси, редакция „Мшакъ“
Базарная ул. д. Тамашева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
ՏԵԼԵՖՕՆ № 253.

խմբագրությանը բաց է առաւօտեան 10—2
(բացի կիրակի և տոն օրերից)
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն լիզով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խմբագրությանը տողատեղին 10 կոպէկ
ՏԵԼԵՖՕՆ № 253.

Հ Ի Մ Ն Ա Դ Ի Բ Գ Ի Բ Գ Ո Ր Ա Ր Ծ Ր Ո Ւ Ն Ի

ՄԵԼԻ

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՁԵՒԻ ՏԱՐ- ՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 6 ՐՈՒՐԼԻ

Առաւելան ՄԵԼԻ ԲՈՒՐԼԻ

(36-րդ ՏԱՐԻ)
ՃԳ ԱՌԻԿ ԲԱՏԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՐԻՄ
ՏԻՓԼԻՍ, Редакция „МШАКЪ“
TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK“.

Ամերիկա տարեկան 6 ռուբլի
Եւրոպա » 30 ֆրանկ
Պարսկաստան » 10 ռուբլի
Հասցեն փոխելու համար պէտք է
ուղարկել 40 կոպ.

Բ Ժ Ի Ծ Կ

Վ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆԸ

մեկնեց էսպանուկի:

3—1

Թ Ի ՖԼԻՍԻ Ժ ՈՂՈՎԱՐԱՆ

Չորեքշաբթի, յունիսի 18-ին
6-ից մինչև 9 ժամը երեկոյեան
Ժողովարանի ամառային ժողովում մեջ
պ. պ. անդամների և կանգնողների երե-
կանների համար մանկական խաղեր ուսուց-
չուհի Վ. Գ. Տէր-Պողոսեանի ղեկավարու-
թեամբ: Երաժշտական օրկեստր:
1—1

„ՅՈՒՇԱՐԱՐԻ“

բովանդակութիւնը 4-րդ երեսում:

1—1

ՀՈՂԻՑ ԲԱՐՁՐ

I

Ամենին գեղեցիկ և հրապուրիչ չէ
հայ գիւղերի արտաքինը:
Մտորելիքային բնականոնները, որոնց
մէջ ապրում է հայ ազգայնականութեան
մեծագոյն մասը, չափազանց աննպաստ
տնայտնայտութիւն են թողնում դիտողի
վրա: Նրանք յիշեցնում են ստոր կուլ-
տուրայի պատկերներ, որոնք յատուկ
էին նախնական դարերին կամ անըն-
դարձ կրթութեան զրկման:

Թէ ինչ հին պատմական ազդեցու-
թիւնների շնորհիւ է հայ գիւղական
տունը ստացել իր կազմութիւնը դա
ազգայնական և կուլտուրա-պատմա-
կան մի խնդիր է, որ արժանի է ու-
սումասիրական, բայց որ մեր ժա-
մանակը չէ կարող հաշտուել այդ տան
ներկայ դրութեան հետ՝ դա կասկա-
ծից զուրկ է:

Մեր գիւղացիները հակված են
փաստաբանի իրանց տները դրական
կողմը և ապացուցել ստորերկրային
բնականոնների նպատակադրութեան
թիւնները մեր երկրի առանձնապատ-
կութիւններով, ձմեռվայ ցրտերի և
քամիների խստագին արտապատու-
թիւններով, տնտեսութեան, օրինակ՝
անասնապահութեան պահանջներով և
այլն:

Բայց այդ փաստաբանութիւնները և
բացատրութիւնները որքան էլ պատ-
ճառաբանված լինեն, այնուամենայնիւ
նրանք բոլորովին երկրորդական պէտք
է ճանաչելու այն հիմնական և անբո-
րային պահանջները, որ առում է,
թէ տունը պէտք է հողից բարձր լինի
և որոշ յատակագծով շինված:

Հայերի բնակավայրերը մի այն-
պիսի բացառութիւն չեն կազմում երկ-
րագիւղի վրա, որ նրանք գիւղական
տների վերաբերութեամբ ստիպված
լինէին ստեղծել մի բոլորովին նոր
տիպի կերտումները:

Եւ արդարեւ՝ նախ հայերի մի մասը
ապրում է ոչ ստորերկրային բնակա-
րաններում և ամենին աւելի փառ
դրութեան մէջ չէ զգում իրան: Երկ-
րորդ նոյն երկրում իրեն հարեան
ապրող ցեղական տարրերը—ուսները,
գերմանացիները, վրացիները մեծա-
պոյն մասը և ուրիշ ազգութիւնները,
ապրում են հողից բարձր բնակարան-
ներում: Եւ վերջապէս՝ եւրոպական
շատ երկրներում, որոնք ունեն նոյն
պիսի աշխարհագրական և տեղագրա-
կան դիրքեր, ինչպէս մեր երկրը,
վաղուց մարդիկ հրաժարվել են ստոր-
երկրային բնակարաններից և զուրկ են
եղել լոյս աշխարհ:

Մեր գիւղացին էլ պէտք է նոյնը
անի, և որքան շուտ կանէ նա այդ,
այնքան աւելի լաւ իր համար և իր
կուլտուրական պատիւի համար:

Գիւղական տան վերակազմութեան
հարցի վրա չը պէտք է նայել իրեն
յուլ արտաքին մի պահանջի վրա, որը
կրում է մոլորային բնաւորութիւն և որը
կարելի է արձամարտել:
Ոչ, նա արձամարտանքի չէ կարող
ենթակալ լինի:

Նա կուլտուրական այնպիսի պա-
հանջներից է, որոնց վերաբերու-
թեամբ կարելի է լուրջ ուշադրութիւն
և անհրաժեշտ են գործնական քայլեր
իրագործութեան եղանակների ծրա-
գիւղերով:

Հայի կուլտուրական անուան հա-
մար ամօթ է շարունակել ապրել
ստորերկրային տներում, որոնք անկարգ
և անկանոն գիտեցողված լինելով մի-
մեկից կողքի յիշեցնում են աւելի
աւերակների կոյտեր, քան մարդկայն
կենդանապարտեան համար նշանակ-
ված բնակարաններ:

Մենք անցնայինք ստորերկրային
տներին հարաւրդ մեր հասարակու-
թեան ուշադրութիւնը ներկայ հարցի
վրա, և կենքի փաստերը ստիպում
են մեզ նորից գնել նրան հրապա-
րակի վրա:

Ա. Գալանթաբ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գետերուդ, 16 յունիսի (հերթական)

Երեկոյեան նիստում, հակերթ վիճա-
րանութիւններից յետոյ, Պետական
Դուռնի մեծամասնութեամբ, ընդդէմ
սօցիալ-դեմոկրատների, ընդունեց այն
օրինադիր, որով իրաւունք է տրե-
վում ֆինանսների նիստերին 200 մի-
լիոնի ներքին փոխառութիւն կրել
պետական նախարարի ղեկից
ձածկելու համար:

Դուրբովին «Рыск. Знам» լրագրում

պահանջում է պատասխանատուութեան
ենթարկել Միլիկովին՝ իբր թէ նորին
Մեծութեանը վերաբերանք հասցնելու
համար: Հակառակ դէպքում նա սպառ-
նում է. «Մենք ինքներս փականք կը
գնենք սինյորի բերին»:

Հոգեւորականութեան աչքի ընկնող
ներկայացուցիչները—իբրանց անդաւ-
կանութիւնն են յայտնել Միտոնի միտ-
ութեամբ Պետական օրէնքի տաճարի
կողքին մասնադասանքի մէջ իր կա-
ռուցումը թողարկելու համար:

«Созвѣ Женины» թերթի խմբա-
գիրը անկեղծ և կազմակերպում ար-
քիւսորների մէջ ազատ ունկնդրուհի-
նրի վերաբերմամբ ապացուցանելու մի-
նիստական շրջաբերականի անհիմն լի-
նելը:

Պետական Դուռնայի կուլտուրաներում
պատ տպաւորութիւն է թողել շրջան-
ներից տարածված այն լուրը, որ ժո-
ղովրդական լուսաւորութեան միջնորդ
Վլադիմիր մնում է իր պաշտօնում:

Օպպոզիցիան և կենտրոնը անըն-
դունելի են համարում պատգամաւոր-
ների՝ բաց թողնված նիստերի հա-
մար՝ տուգանքի ենթարկելու իրա-
ւունքը վերապահելու համար:

Բերլին, 15 յունիսի

«Պ. Տ.» և «Ֆ. Տ.» լրագրներում
տպված է Վ. Պոլսից «Պ. Տ.»-ի ստա-

ցած հեռագիրն այն մասին, որ կա-
ռավարութիւնը ամեն ջանք գործ է
դնում, որպէսզի Բ. Դրնից առանձին
արտօնութիւններ ստանալ Մակեդո-
նիայում, նպատակ ունենալով արտօ-
նել տնտեսական դրութիւնը գրաւել
Սլովենիի և Կոսովի վիլայէթներում:

Բաշա, 15 յունիսի

Էնդէրի եկաւ «Վրասնօլոզ» պատե-
րագրական շրջանաւոր:

Յունիսի 14-ին անցումանի փակելու
ժամանակ հրացանաձգութիւն սկսվեց
կողակների և ազգայնականութեան միջև:
Երկու կողմից էլ վիրաւորներ կան:

(«Շ. Գ.»)

Թաւրիզ, 15 յունիսի

Գեներայ-հիւպատոսարանում բաւո-
նաւորներ տեղական անցումանի նախա-
գահը և նրա անդամներից մէկը: Բա-
ցի դրանից գեներայ-հիւպատոսի մօտ
եկան թշնամի թաղերի ներկայացու-
ցիչները և խնդրեցին նախաձեռնու-
թիւն վերցնել հարստութիւն կապել
տալու: Նկատելով թուրք էր նաև
յայտնի ապրտաւոր շէյխ Մալիմը: Գե-
ներայ-հիւպատոսի առաջարկութեամբ
երկու կողմերն էլ հրացանաձգութիւնը
դադարեցրին:

(«Շ. Գ.»)

Թաւրիզ, 16 յունիսի

Գեներայ-հիւպատոս քարտուղարի,
թաւրիզի և երեսուն կողակների ու-
ղեկցութեամբ անցաւ քաղաքի այն
նիստերով, ուր տեղի է ունենում հրա-
ցանաձգութիւն: Շրջ շրջապատութիւնը
զգաստացուցիչ տպաւորութիւն գոր-
ծեց:

Եւսօր հրացանաձգութիւն չը կայ:
Թշնամի թաղերի ներկայացուցիչները,
ժողովելով հիւպատոսարանի շինու-
թեան մէջ, միջոցներ են մշակում քա-
ղաքում հանգստութիւն մտցնելու:

Ուրմիայից ստացված տեղեկութիւն-
ների համաձայն, թէ այնտեղ և թէ
նրա շրջակայքում հանգստութիւն է
տիրում:

(«Շ. Գ.»)

Բոֆի, 16 յունիսի

Կարկուտը ոչնչացրեց 7000 դես. հա-
ցահատիկ, ծխախոտ և բանջարանոց:
Վնասները հասնում են կէս միլիոնի:

(«Շ. Գ.»)

Կիւլօվօզսկ, 16 յունիսի

Կարկուտը ոչնչացրեց 3000 դեսեա-
տիկ գարնանաքանին ու այնուհետ
և բանջարանոցներ: Վնասները վերին
աստիճանի խոշոր են:

(«Շ. Գ.»)

Լոնդոն, 16 յունիսի

Բէյտերին Նիւ-Եօրկից հաղորդում
են, որ Մեկսիկայի կառավարութիւնը
փութկոտութեամբ գործեր է ուղար-
կում այն բոլոր տեղերը, ուր կըրգ
ու կանոն խախտված է: Նկատելով
պարտքերը պատմում են, որ Տօրլոս
տանող ճանապարհներին բոլոր կամուրջ
ները քանդված են, բայց մեկսիկական
կենտրոնական ճանապարհից: Տօրլո-
սում, որովհետեւ երկրի կայ յեղափո-
խականների յարձակման, պատրաստ
կանգնած են 2500 զինուոր: («Շ. Գ.»)

Գարեգ, 16 յունիսի

Ներկայումս Վիլնիւի կայսրի և թիւր-
քաց սուլթանի միջև նամակներով
մտքերի փոխանակութիւն է կատար-
վում: Այդ «անձնական» թղթակցու-
թիւնների բովանդակութիւնը, ի հա-
րէ, ոչ որ յայտնի չէ: Բերլինի պա-
լատական շրջաններում վճռված քան
են համարում գերմանական կայսրի
այցելութիւնը Պօլսի սեպտեմբեր ամ-
սում: Իրականութեան շրջաններում
խոսում են, որ անհրաժեշտ է համար-
վում եռապետական դաշնակցութեան
մէջ մտցնել նաև Թիւրքիային:

Պատգամաւորների պալատը 489
ձայնով ընդգէմ 62 ի ընդունեց այն
400 հազար ֆրանկը, որ յատկացվում
է Փալէէրի ճանապարհորդութեան դէ-
պի հիւսիս: Սօցիալիստ Վալիսը ա-

ռաջարկեց այդ գումարը դարձնել 50
հազար, նպատակ ունենալով խանգա-
րել նախագահի այցելութիւնը Ռու-
սաստան, բայց Պիշոնի ճառից յետոյ,
որով չեղանց այն հանդիմանքը, որ
Ռուսաստանի հետ համաձայնութիւն
կապելը ֆրանսիական արտաքին քա-
ղաքականութեան հիւրը կը մնայ, ոչ
որի սպանալով չը կազմելով, պալա-
տը ծափահարելով Պիշոնին մերժեց
Վալիսանի առաջարկութիւնը:

(«Շ. Գ.»)

Բարցիճօն, 15 յունիսի

Յունիսի 14-ի երեկոյեան Բամբա-
Փօրէս փողոցում վերստին տեղի ու-
նեցաւ ռուսի պալլիսում: Վիրաւորված
են երկու հողի, որոնցից մէկը ոստի-
կանական պաշտօնակ է և որը շու-
տով մեծաւ: Ժողոված ամբոյսը դի-
մեց փախուստի: Ոստիկանութիւնը մի
քանի ձերբակալութիւններ կատարեց:

(«Շ. Գ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՄՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՏԱԿԱՆ ՊՏՏՈՒԹԻՒՆԻ
ԽՈՐՀՐԴԱՅՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐ

Յունիսի 13-ին Թիֆլիսի քորալի դա-
ւանք, երեկոյեան ժամը 8-ին, տեղի ու-
նեցաւ կաթողիկոսական ընտրութեան խոր-
հրդակցական ժողովը: Զարեհ ԲԱՆԱ
կաթող վերջին նիստը Ս. Յարութիւնանի
նախագահութեամբ, մասնակցութեամբ 25
պատուիրակների և քաղաքի կողմանի
անձանց:

Նախագահը, նիստը բացված յայտարա-
րելով, կարգեց ժողովի համար մշակու-
հետեւեալ օրակարգը: 1) լրացուցիչ տեղե-
կութիւններ: Կր կարգաւորվի մի նամակ: 2)
սեպտեմբերին համագումար հրաւիրելու
հարցը: 3) տեղեկութիւններ հաւաքելու
գործը շարունակելու խնդիրը և 4) գրաւոր
ամփոփում եղած նիստերի:

2. Առաջինը, իբր լրացուցիչ տեղեկու-
թիւն, կարգում է Տաղաւարանի նամակը,
որտեղ նա իր կարծիքն է յայտնում թիւր-
քայի ընտրութիւնների մասին և ըստ արժա-
նաւորութեան նրանց դատարարում է այս
կարգով: Իգիւրեան, Դուրեան և ապա Օր-
մանեան:

Դրանից յետոյ առաջարկվում է ժողովա-
կաններին, որպէսզի ոչ որեւ նոր տեղե-
կութիւն ունի տալու յիշալ թեկնածու-
ների կամ նորերի մասին՝ հաղորդել:

Ոչ ոք ցանկութիւն չէ յայտնում: Նա-
խագահը, ամփոփ ու համաձայն կերպով զե-
կուցանելով թէ ինչ է արել մինչև այժմ
խորհրդակցութիւնը, յայտնում է, որ յան-
ձնաժողովը իր վերջին նիստում, ի նախա-
նախըմբ հաւաքված տեղեկութիւնների ան-
բաւարար լինելու և այն, որ ընտրութիւն-
ները լինելու են հոկտեմբերի 30-ին, գտել
է, որ վաղաժամ է թեկնածուների այս
կամ այն ցանկի վրա կանգ առնել և որո-
շել է յետագիւյն այդ խնդիրը ու շարունա-
կել լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաւաքել:

Ամբողջութեամբ անիրագործելի է համարում
բոլոր թեմերի պատուիրակների համագու-
մարը, սեպտեմբերին աշխատանքների ըս-
կաւած լինելու պատճառով: Ուստի առա-
ջարկում է հրաւիրել միայն Թիֆլիսի թեմի
պատուիրակների համագումար նախ քան
պատգամաւորի ընտրութիւնը:

Այդ երկու առաջարկների շուրջը սկսվում
են թիւ և դէմ վիճաբանութիւններ: Ա.
Անտոնեան, 2. Առաքելեան և այլք աւե-
ւոր են համարում սեպտեմբերի համագու-
մարը և անարկում են, որ այս խորհրդակ-
ցութիւնները պէտք է որոշ եղբակցու-
թեան յանգին կաթողիկոսական թեկնա-
ծուների նկատմամբ, որովհետեւ գաւառների
համար յանձնաժողովը այդ տեսակէտից
միայն արժէք կունենաւ:

Յանձնաժողովի անդամներ Արասխանեան,
Լէօ և Արքեմիդի պատգամում են յան-
ձնաժողովի առաջարկները, պատճառաբանե-
լով որ ժողովի ներկայ կազմը փոքրա-
մասնութիւն է կազմում, ուստի ցանկի
բուժարկումը ոչ մի նշանակութիւն չունի,
իսկ վերջական որոշման յանգիւր իմա-
տից զուրկ է:

Չմեկնանք.—Յանձնաժողովի տուած տե-
ղեկութիւնները լրիւ չեն, ուստի եթէ հա-
ր-

ցը բուժարկվի, ևս ձեռնպահ կը մնամ. աւելի
լաւ է յետաձգել:

Նախագահ.—Հարցը պարզված է: 1)
ցանկաւր է Թիֆլիսի թեմի պատուիրակնե-
րի խորհրդակցութիւն հրաւիրել պատգա-
մաւոր ընտրելու համար, 2) ցանկաւր է
որ Թիֆլիսում լինի պատգամաւորական
խորհրդակցութիւն:

Չմեկնանք.—Պէտք է հանգիստ թողնել
պատուիրակներին. նրանք գիտեն թէ երբ
պիտի գան ընտրեն պատգամաւոր: Ցան-
կաւր է, որ յանձնաժողովը չը չփոխէ իր
պատգամաւորութիւնները պատուիրակների
պարտականութիւնների հետ: Ցանձաժո-
ղով վրա պարտականութիւններ են դրե-
ված: Լէօն կարգաւ գեղեցում իգիւրեանի
մասին, պէտք է զեկուցանեն պատգամաւոր
միւսներ ժամին ևս, տալով փաստացի,
լրիւ, անաչառ տեղեկութիւններ:

Չաւաբեան.—Ճիշտ են այն նկատողու-
թիւնները, որ յանձնաժողովի հաւաքած
տեղեկութիւնները լրիւ չեն և պէտք է
լրացնել: Բայց ճիշտ է ասում և Անտոնե-
անը, որ անկարելի է սեպտեմբերին
ոռուհայ պատուիրակների համագումար
հրաւիրել: Մինչև այժմ մեր խորհրդակցու-
թիւնները մասնաւոր ընտրութիւն են
կրել: Այդ բոլորը, ի հարկէ, հարկաւոր են,
բայց մենք մեզ համար պէտք է պարզեցը
որոշ ուղղութիւններ, սկզբունքներ: Ես
քանիցս ասել եմ, այժմ էլ կը կրկնեմ, որ
մենք ունենք մի շարք դաւանական,
կուլտուրական և քաղաքական խնդիրներ:

—Աստուծոյ քաւարարութիւն ստանալու
գիծկըստական հիմունքները—
նեն կրեական ոգին: Մեզ մօտ ազգային
ինքնակալութեան խնդիրը միացած է ե-
կեղեցու հետ, ուստի նրանց պիտի բաժա-
նել

լրագրի ասելով, ժողովրդա-
թիան մինիստրը տրամա-
տաւուն ունկնդրուհների մա-
նկանքն զգուշացնող ամեն

